

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת כי תבא תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שט"ז

ביכולת שום בריה לבטלו, אז כשעומד בתפלה הרי זה בכל לבבו מעומק נפשו, כי בלתך אין להושיע, והכל תלוי בתפלה זו שעומד לבקש רחמים, ומכל שכן בימים אלו, שכל מזונותיו קצובים לו מראש השנה. ועל כן יש לסדר תחלה שבחו של הקב"ה, להתעצם באמונה טהורה בגודל עוצם השגחתו של הקב"ה על בריותיו, אשר הוא כל יכול, והכל תלוי רק בו, ואחר כך יתפלל, ואז תפלתו יעלה כראוי מתוך עומק לבו.

*

ונראה עוד בזה, ומתחלה נבאר מנהג ישראל תורה לומר בכל יום בחודש אלול המזמור לדוד ה' אורי וישעי וגו' (תהלים כז-א). שיש לו קשר עם הימים נוראים, וכמאמרם במדרש (ויק"ר כא-ג) אורי בראש השנה, וישעי ביום הכפורים וכו' ע"ש. אך אכתי צריך ביאור למה אומרים זאת גם מתחלת חודש אלול, ולא סגי בראש השנה ועשרת ימי תשובה. ובודאי יש בזה סוד פנימי איך מזמור זה מכון נגד ימי התשובה. ויש לומר דהנה במגלה עמוקות (אופן קז) כתוב, איתא בזהר פרשת יתרו (ח"ב עח): עשו ויעקב חלקו החדשים ביחד על פי הדין, מאחר שלקח אברהם חודש ניסן, יצחק אייר, יעקב סיון שהוא מזל תאומים, היה ראוי עשו גם כן ליקח שלשה ירחים תמוז אב אלול, וסימן זרח משעיר למו את"א מרובות קודש (דברים לג-ב), רצה לומר ג' חדשים אלו שנרמזין במלת את"א, א"ב ת'מוז אב אלול, ונלקח מעשו הרשע חודש אלול לגמרי, ימים של תשובה לישראל וכו' ע"ש.

והנה באגרא דכלה (פ' פנחס ד"ה עוד) כתב לבאר מה שנאמר בלידת עשו ויעקב, ויצא הראשון אדמוני

והיה כי תבוא אל הארץ וגו', ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו' (כו-א). אנו קורין פרשת ביכורים תמיד בחודש אלול סמוך לימי הסליחות, ובודאי טובא גנוז ביה בטעם הדבר. – ובילקוט (רמז תתקלח) איתא, עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ. וכבר תמהו דהא לא נתחייבו במצוה זו רק אחר ירושה וישיבה.

*

בגמרא (ברכות לב.) דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, מנא לן ממשה, דכתיב (דברים ג-כג) ואתחנן אל ה' בעת ההוא, וכתיב ה' אלקים אתה החלות וגו', וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה ע"כ. וכן הוא סדר התפלה, בתפלת שמונה עשרה מתחילין שלש ברכות הראשונות בשבחו של מקום, ואחר כך מבקש צרכיו. וכמו כן היא באמירת סליחות, ובהימים נוראים, תמיד מתחילין בשבחו של הקב"ה. וכן אומרים בסליחות (ליום א') לשמוע אל הרנה ואל התפלה, קודם רנה ואחר כך תפלה.

ובפשטות הכוונה, דהנה כאשר האדם הוא בעת צרה, ומשתדל אצל אחר להושיעו, בהיות שאינו בטוח שהשתדלות פלוני יוכל להושיעו בודאי, וגם יש לפנוי עוד שאר אופני השתדלות, על כן אינו מפציר אותו בחזקה רק בגבול לפי הנימוס. אבל אם משתדל אצל המלך אשר בודאי יוכל להושיעו, והכל תלוי רק בו, אז בקשתו היא בכל לבו ונפשו, ומפציר הרבה בתפלתו, כי הכל תלוי בו. וכמו כן הוא בהאדם, המאמין שכל מציאותו ומחסוריו הכל הוא רק מיד ה', ומבלעדו אין מושיע, וכאשר יגזור כן יקום, ואין

לאחוז ברבי עקיבא שהיה בעקבו, דסבירא ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ושפיר קנה יעקב חלקו בעולם הבא.

*

אמנם לפי זה, שיעקב מכר את חלקו בעולם הזה לעשו, איך רשאים אנו ליהנות מהעולם הזה, ואנו מתפללים על השפעת צורכי העולם הזה, הרי כל זה נקנה לעשו ואין לנו חלק בו. (ועיין בבני יששכר שבת ז-ז). וכתוב בישמח משה (פ' בלק ד"ה ונקדים) על פי מה דאיתא בגמרא (בבא בתרא סד.) דהמוכר בור ודות שבתוך הבית לאדם אחר, ועיכב הבית לעצמו, רבי עקיבא אומר אינו צריך ליקח לו דרך, דמוכר בעין יפה מוכר, ומכר לו הדרך שיוכל להגיע שם. וחכמים אומרים צריך ליקח לו דרך, מפני שמוכר בעין רעה מוכר, ולא מכר לו אלא את הבור והדות בלבד ולא את הדרך. וכמו כן היא כאשר מכר בית ושייר החצר לעצמו, לרבי עקיבא מכר לו הדרך בחצר שיוכל להגיע להבית ע"ש. ומעתה כיון שהעולם הזה היא פרודור בפני הטרקלין, הרי העולם הזה היא החצר, והעולם הבא היא הבית, וכאשר נמכר ליעקב העולם הבא, ממילא ניתן לו בזה גם דרך בזה העולם שהיא החצר להגיע לטרקלין. וכיון שאי אפשר להגיע לעולם הבא רק על ידי תורה מצות ומעשים טובים, שכל מעשיהם הם בעיני עולם הזה, על כן ניתן לנו גם הדרך, שהיא העולם הזה, להגיע לחיי העולם הבא. וכיון שעניות מעברת על דעתנו ועל דעת קונו (עירובין מא.), על כן שפיר יש לנו רשות ליהנות מהעולם הזה ע"ש.

וביתר ביאור, כיון דתכלית בריאת העולם היתה בשביל ישראל שיקיימו התורה, ויזכו אחר כך להגיע בזה לעולם הבא, כי העולם הזה תכליתו רק פרודור בפני הטרקלין, אם כן כל עניני גשמיים שמזמינים מן השמים להאדם, על כרחך שיש בזה דרך לנצל אותם לעבודת ה' ולהגיע על ידה לעולם הבא. ושפיר נכלל גם זה במה שקבלנו חלקנו בעולם הבא, כי בקניית נחלת העולם הבא נכלל גם הדרך בעולם הזה להגיע אליה.

והנה כל זה אתי שפיר רק לדעת רבי עקיבא דמוכר בעין יפה מוכר, אבל לדעת חכמים דמוכר בעין רעה מוכר, ולא מכר לו הדרך, אם כן אין לנו חלק כלל בעולם הזה, שלא מכר לו רק הבית ולא הדרך להגיע אליה. ומעתה כיון שהיו יעקב ועשו מריבים בנחלת שני עולמים, ויעקב נטל העולם הבא, ולכאורה לא יהיה לו שוב חלק

כולו כאדרת שעיר, ויקראו שמו עשו, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשו, ויקרא שמו יעקב (בראשית כה-כה), על פי מה שכתוב במגלה עמוקות (פ' וישלח) דעשו קראוהו על שם שהיה נגמר בשערות, ואם כן הוה ליה לקרותו עשו, ויעקב שנקרא על שם שנאחז בעקב עשו הוה ליה לקרותו עקב, אך ידו של יעקב אוחות בעקב עשו, בסופו של עשו שהוא האות יו"ד, שהיה נקרא עשו, ולקח האות יו"ד לשמו, ויקרא שמו יעקב ע"כ. ולפי מה שמבואר בזה"ק דיעקב נטל מעשו בחזקה את חודש אלול, שהיה הכנה לישראל לתשובה שלימה קודם יום הדין. ואות יו"ד מכון נגד אלול נמבואר בספר יצירה (פ"ה) דהי"ב אותיות מאות ה' עד ק', הם נגד י"ב חדשים, אותיות הו"ז נגד ניסן אייר סיון, חט"י, נגד תמוז אב אלול, וזהו וידו אוחות בעקב עשו, שלקח ממנו האות יו"ד שבעקבו וסופו של עשו, דהיינו חודש אלול ע"כ.

והנה לא מבואר מחמת איזה סיבה הוצרכו יעקב ועשו לעשות חלוקה בהחדשים של השנה. ונראה בהקדם מה שכתוב בדבש לפי להחיד"א (ע-ג) בשם ספר הגלגולים להאריז"ל, דרבי עקיבא היה בעקב עשו, כי ירד בתוך עומק הקליפה, ויעקב העלה אותו משם בידו, וזהו שכתוב וידו אוחות בעקב עשו ע"כ. ויש להבין למה שלח יעקב את ידו כעת לאחוז ברבי עקיבא.

ונראה דאיתא בילקוט (פ' תולדות קיא), כשהיו יעקב ועשו במעי אמן, אמר לו יעקב לעשו, אחי, שני עולמות לפנינו, העולם הזה ועולם הבא, העולם הזה יש בו אכילה ושתיה ומשא ומתן לישא אשה ולהוליד בנים ובנות, אבל העולם הבא אין בו כל המדות הללו, רצונך טול אתה העולם הזה ואני אטול העולם הבא וכו'. אותה שעה נטל עשו חלקו העולם הזה ויעקב נטל חלקו העולם הבא וכו' ע"ש. וכן הוא ברש"י (בראשית כה-כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה, שהיו מריבים בנחלת שני עולמים ע"כ.

והנה לכאורה יש להבין הא עולם הבא הוה דבר שלא בא לעולם, שאינו זוכה בה רק אחר קיום מצות ה', ואיך יוכל יעקב לזכות בדבר שעדיין לא בא לעולם. (וכבר האריכו המפרשים בזה במכירת הבכורה ליעקב, עיין פרדס יוסף פ' תולדות אות כח). אמנם מבואר בגמרא (יבמות צג.) דרבי עקיבא סבירא ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ולכן אחר שחלקו נחלת שני עולמות, היה ידו של יעקב אוחות בעקב עשו,

יש לו להתבונן במה שמצינו ברבי עקיבא שהיה בימי נעוריו עם הארץ, עד שאמר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור (פסחים מט:), והיה בן ארבעים שנה ולא שנה כלום, עד שגם צורת אותיות א"ב לא ידע (אבות דרבי נתן ו-ב). ולא היה לו זכות אבות שיסייעו אותו כי היה בן גרים (עיין עץ יוסף תענית כה:). ועם כל זה לא התיימש והתחיל ללמוד ולשנות מעשיו, עד שהגיע לרום המעלות, לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות, עד שמשה רבינו לא הבין עומק דבריו (מנחות כט:), והוא סמל ודוגמא לכל אדם, שגם כאשר עברו ימי נעוריו, בידו עוד להתעלות. ולכן כאשר לקח יעקב את החודש אלול מעשו, ידו אוחזת אז גם ברבי עקיבא, כי אלול הם ימי תיקון השנה, ואז יש ליקח לעצמו דוגמא את רבי עקיבא, להתחזק בכל מצב לשוב אל ה'.

והנה מבואר במגלה עמוקות (שם) דוזה היה הענין של בלק ובלעם, שאמר לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממנו (במדבר כב-ו), שרצה ליקח חזרה מישראל חודש אלול שהוא היה שלו, שכן מלחמת סיחון ועוג היתה בסוף אלול (במדבר יט-לב), ולכן אמר לשון אר"ה, נוטריקון אלול ראש השנה, שמיד אחר אלול היא ראש השנה יומא דתשובה ע"ש. וביאורו כי יום ראש השנה בו דנים כל באי עולם, וכל מזונותיו קצובים לו מראש השנה (ביצה טז:), ואם לא יהיה לישראל חודש אלול הכנה לראש השנה, לא יוכלו לעמוד בדין, על כן רצה ליקח ממנו את חודש אלול. אך בהיות כי ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה (דברים כג-ו), נתהפך אר"ה לאור"ה, והימים הללו הם ימי אורה, חודש שלם שיכולין לתקן מעשי כל ימות השנה, וליכנס ככה לראש השנה. ולכן אנו אומרים לדוד ה' אורי כל חודש אלול, שיש בזה הודאה לה' שנתן לנו האלול יחד עם ראש השנה, ומאר"ה נתהפך לאור"ה.

*

ובזה נחזור לפרשתנו מצות ביכורים, שעיקר מצותה היא הודאה לה' על כל הטוב שעשה לו, ואינו כפוי טובה. ולא רק על ריבוי הטובות הוא מודה ומברך, אלא גם כשיורד לתוך שדהו ורואה תאנה אחת שבכרה, כורך עליה גמי להביאה לבית ה' לאות תודה, כי מוטל על האדם חובת הודאה על כל פרט ופרט. ואנו קורין פרשה זו תמיד קודם ימי התפלה של הימים נוראים, אשר אז אנו מבקשים על כל צרכינו שימלא אסמינו שבע, אשר לכאורה הרי עולם

בעולם זה לדעת החכמים שלא מכר לו את הדרך, על כן היה ידו של יעקב אוחזת בעקב עשו, זה רבי עקיבא שהיה בעקבו, כי המכירה היא בעין יפה, וקנה גם הדרך להגיע לעולם הבא, ועל כן שפיר יוכל ליהנות גם מהעולם הזה, כי אנו מקיימים בכל דרכיך דעהו (משלי ג-ו), ואנו מברכין לה' על כל נשימה ונשימה, ואין אנו נהנין מהעולם הזה בלא ברכה, אם כן כל הנאתנו בעולם הזה היא חלק מהדרך להגיע לעולם הבא, וכל זה נמכר לנו יחד עם העולם הבא. ואמרו חז"ל (ברכות לה:): כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול להקב"ה וכנסת ישראל ע"ש. ולפי מה שנתבאר הוא גזול גם מעשו הרשע, שהעולם הזה הוא חלקו, למאן דאמר גזל עכו"ם אסור.

ומעתה כיון שחלקו יעקב ועשו בנחלת שני עולמים, ויעקב נטל העולם הבא, והוא צריך גם לדרך כדי להגיע אליה, על כן חלקו גם החדשים של העולם הזה מה ניתן ליעקב. וכיון שהדרך להעולם הבא היא על ידי קיום התורה ומצותיה, על כן לקח לו יעקב חודשי ניסן אייר סיון, ימי יציאת מצרים, וימי ספירת טהרה לקבלת התורה, וימי מתן תורה, כי רק על ידי זה נוכל להגיע לחלקנו בעולם הבא.

אמנם כאשר רצה עשו ליקח כנגדו חודשי תמוז אב אלול, אמר לו יעקב כי אלול סוף השנה לא יוכל ליתן לו, כי גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, רק שאור שבעיסה ושיעבוד גליות מעכבין, והם מפסידים אותנו מלהגיע לחלקנו לעולם הבא, והקב"ה ברא ענין התשובה שקדמה לעולם (פסחים נד:), וצריכין אנו בסוף השנה חודש אלול לתקן את השנה שעברה, כי בלא זה חסר לנו הדרך להגיע לחלקנו לעולם הבא, כי בלי תשובה אי אפשר לעמוד.

והנה סופו של השנה, קודם חודש אלול, הם חודשי תמוז אב, שהם מכוונים נגד אותיות ח"ט, כי בעודה"ר סופו של השנה מסתיימת עם מעשים של ח"ט ועון, מה שנכשלנו במשך כל השנה. ועל זה מסר יעקב נפשו ליקח מעשו את חודש אלול לחלקו, שבסוף השנה נוכל לתקן כל חטאי השנה, וליכנס בתשובה להשנה החדשה, וידו אוחזת בעקב עשו.

והנה כדי ליקח חיזוק לימי התשובה, שלא יתיימש האדם, שבגודל פחיתותו לא יוכל עוד להתקרב, וכבר עברו עליו שנים רבות ככה, ואיך יוכל לשנות דרכו.

וסידר תחלה שבחו של הקב"ה כמה עשה ה' עמו, אתה החלות להראות את עבדך וכו', ואין לו שום התרעמות, אלא שואל מתנת חנם.

*

ודבר זה נוגע גם לעומק ענין התשובה, כי אדם הדר במדינת המלך, ואין לו שום קשר פרטי עם המלך, רק צריך להיות נכנע תחתיו כיון שהוא המלך, אז כאשר נתהוה שחטא ופגע בכבוד המלך, ומבקש סליחה על מה שעשה, אין זה אלא דברים שמן השפה ולחוץ, כי באמת מה לו עם המלך. לא כן הוא כאשר המלך עשהו טובות רבות, המציא לו מזונו ומחייתו, וריפא אותו בעת חליו וכו', ושוב חטא כנגד המלך, אז בקשת סליחתו היא מעומק הלב, איך היה כפוי טובה כל כך על כל החסד והטובות שקיבל מאת המלך.

וכמו כן בני ישראל המאמינים ומכירים שכל חיותם ומזונותם ביתם ורכושם, הכל היא מתנת אלקים, ודיו שהוא חי, ועל כל נשימה ונשימה צריכין להלל לה, כי כל זה היא חסד אלקי, על כן הם מכירים עומק העוולה שיש בחטא לפני ה', איך יתכן להיות כפוי טובה כל כך על מה שה' עושה עמו. ועל כן קודם התפלה של בקשת סליחה ומחילה, אנו מסדרים שבחו של מקום, אשר הכל הוא מתחת ידו המלאה הפתוחה, וכפי שיכיר גדולת הבורא, יתעצם יותר בתשובתו, בחרטה על העבר וקבלה על להבא, שתהא הדברים מעומק הלב. ואנו אומרים בסליחות (ליום א') במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה, הט אונך ממרום יושב תהלה, לשמוע איך אנו מכירים גדולת הבורא אשר הכל בא רק ממנו, וממילא מובן כי החרטה והרהורי תשובה שלנו הם באים משברון ודכאון הלב, ויטה אנו לשמוע מתחלה אל הרנה, ואחר זה אל התפלה.

יתן ה' בפינו דברים הראויים לחלות פני המלך, איך נפתח פה לפניך דר מתוחים, שנוכל לשפוך שיח לבנו, ולבקש רחמים על סליחת עונותינו, ועל כל צורכנו שנצרך לנו במשך השנה, כדי שנוכל לעבוד את ה' בהרחבת הדעת כראוי, ויקבל תפלותינו לרחמים ולרצון, ונזכה לשנה טובה ומתוקה, ולביאת בן דוד במהרה דידין.

הזה הוא חלקו של עשו, ואין לנו חלק בו, ואיך אנו מבקשים על השפעות גשמיות של עולם הזה. אך בהיות שאנו מברכים את ה' על כל דבר קטן שניתן לנו, אם כן מנצלים אנו צורכי עולם הזה להגיע בהם לחיי העולם הבא, ושפיר ניתן לנו מהעולם הזה דרך להגיע לעולם הבא.

וזהו מה שאמרו על מצות ביכורים, עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ, אין הכוונה על עצם הכניסה, כי רק אחר ירושה וישיבה יש חיוב ביכורים, אלא הכוונה היא, דהרי גם אחר כניסת הארץ אין לו שום חלק בה ובברכותיה, כי עולם הזה היא חלקו של עשו, ומה יש לו מכניסת הארץ כאשר אין בידו ליהנות ממנה, על כן עשה מצוה זאת של ביכורים, ליתן שבח והודאה על כל תאנה שבכרה, ואז מתעלה הכל להיות בזה דרך להגיע לעולם הבא, ותזכה לברכת כניסת הארץ, לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

וזהו הענין שלעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, כי התפלות רובם הם על צורכי העולם הזה, אשר הם חלקו של עשו, ואינו מגיע לנו, אבל כאשר האדם מודה ומשבח ומסדר שבחו של מקום, על כל הטובות הרבות שניתן לו מאת ה', אז נעשה גם צורכי עולם הזה חלק מהעולם הבא, ושפיר יכולין להתפלל.

ועוד גם זאת, כי יש להזהר שהתפלות והבקשות לה' יהיו לעורר רחמים ורצון, ולא יעלה על לבו שום תרעומות על הדברים שחסר לו. וזהו כאשר מתבונן בהטובות הרבות והעצומות שנותן לו ה' בכל עת ובכל שעה, ואילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקים להודות על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשה עמנו, אז מרגיש ומכיר כי קיבל מה' הרבה יותר ממה שהוא נתן לה', וריבוי סידור שבחו של מקום קודם התפלה, מביאה להאדם שיבין וישכיל כי אין הקב"ה חייב לו שום דבר, הוא קיבל כבר יותר מחלקו, אלא שואל מתנת חנם כעני העומד בפתח, וכדלים וכרשים דפקנו דלתיך. וכמו משה רבינו, עם גודל צדקתו וחכיותיו, אמר ואתחנן אל ה', ביקש רק מתנת חנם,

הגליון הזה נעדר על ידי

מזה"ר ר' חיים וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו באודיס בתו למול טוב	מזה"ר ר' אברהם נאלדבערגער הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו באודיס בתו למול טוב	לזכרון נשמתו המהורה של כ"ק מרן רבינו עזריאל יהודה ב"ר יעקב זצוק"ל אב"ד ור"מ דקהלתינו הק' נסתלק בשני מרום ביום א' הראש השנה תשנ"ב לפ"ק	מזה"ר ר' חיים הערש שטיינבערג הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו באודיס בתו למול טוב	מזה"ר ר' חיים וויינבערגער הי"ו לרגל השמחה השוויה במעונו באודיס בתו למול טוב
---	---	---	--	---